

МИРОВАЯ ЛИНГВИСТИКА НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ РАЗВИТИЯ

Минибаева Э.

Узбекистан, г. Ташкент,
НУУз имени Мирзо Улугбека
<https://doi.org/10.5281/zenodo.19015698>

Ключевые слова: мировая лингвистика, когнитивная лингвистика, социолингвистика, цифровизация, межкультурная коммуникация, глобализация, прикладная лингвистика

Аннотация. Мировая лингвистика XXI века развивается в условиях глобализации, цифровизации и усиления межкультурного взаимодействия. В современном научном дискурсе язык рассматривается как сложный феномен, объединяющий когнитивные, социальные и культурные аспекты.

Особое внимание уделяется когнитивной и компьютерной лингвистике, корпусным исследованиям, социолингвистике, а также проблемам многоязычия и межкультурной коммуникации. В статье анализируются ключевые тенденции мировой лингвистики на современном этапе, раскрываются её вызовы и перспективы, а также отмечается важность интеграции гуманитарных и цифровых наук.

Введение. Лингвистика, как наука о языке, прошла долгий путь развития: от античных размышлений о природе слова и речи до современных междисциплинарных исследований, объединяющих достижения когнитивных наук, психологии, информатики и культурологии. В XXI веке мировая лингвистика столкнулась с новыми вызовами и задачами, продиктованными глобальными процессами: ускоренной миграцией, цифровыми технологиями, трансформацией коммуникации в виртуальной среде и усилением межкультурного взаимодействия.

Язык всё больше воспринимается не только как средство передачи информации, но и как инструмент познания, формирование идентичности и культурных ценностей. Современные лингвистические исследования направлены на изучение языка в его когнитивной, социальной, коммуникативной и цифровой ипостасях.

Цель данной статьи — рассмотреть основные направления развития мировой лингвистики на современном этапе, выявить ключевые тенденции и обозначить перспективы её дальнейшей эволюции.

Когнитивная лингвистика как ведущая парадигма. Одним из наиболее значимых направлений современной мировой лингвистики является когнитивная лингвистика. Она исследует язык как механизм концептуализации мира, отражающий процессы мышления человека.

Ключевые положения когнитивной лингвистики заключаются в следующем:

- язык — это не только система знаков, но и средство организации знаний о мире;
- значения слов формируются на основе концептов и фреймов, существующих в сознании человека [1, с. 24];
- метафора играет ключевую роль в мышлении, позволяя переносить знания из одной области в другую.

Когнитивная лингвистика активно взаимодействует с психолингвистикой, нейролингвистикой, философией языка. Современные исследования направлены на изучение ментальных моделей, языковой картины мира, национально-культурных концептов.

Социолингвистика и языковая политика. Социолингвистика, исследующая язык в социальном контексте, на современном этапе уделяет особое внимание проблемам многоязычия, билингвизма и языковой идентичности.

Глобализация приводит к расширению контактов между народами, что усиливает значение английского языка как глобального средства коммуникации, но одновременно вызывает опасения по поводу исчезновения малых языков. По данным ЮНЕСКО, ежегодно исчезает около 25 языков [2, с. 18].

Социолінгвістика досліджує:

- динаміку мовних спільнот;
- співвідношення мови і етнічності;
- мовну політику держав;
- проблеми мовної толерантності.

Сучасні дослідження показують, що збереження мовного різноманіття є важливим умовом культурної стійкості людства.

Цифровізація і комп'ютерна лінгвістика. Однією з найбільш актуальних тенденцій сучасної лінгвістики є її інтеграція з цифровими технологіями. Розвиток комп'ютерної і корпусної лінгвістики дозволяє проводити масштабні дослідження тексту, аналізувати великі масиви даних, моделювати мовні процеси.

Основні напрями цифрової лінгвістики:

- корпусні дослідження (створення національних корпусів мов, порівняльний аналіз текстів);
- машинний переклад і автоматична обробка тексту;
- мовні технології (розпізнавання і синтез мови, голосові помічники);
- штучний інтелект і обробка природної мови (NLP).

Сьогодні такі системи, як Google Translate, ChatGPT, Siri і інші, є прямим результатом взаємодії лінгвістики і інформаційних технологій [3, с. 28].

Міжкультурна комунікація і перекладоведення. В XXI столітті мова стає інструментом глобального спілкування, і саме тому міжкультурна комунікація виходить на перший план. Лінгвістика активно досліджує проблеми розуміння і інтерпретації тексту в умовах культурних відмінностей.

В центрі уваги перекладоведення перебувають:

- еквівалентність перекладу;
- міжмовна адаптація;
- культурно-специфічна лексика;
- лінгвокультурологічні концепції.

Сучасний переклад перестає бути тільки процесом передачі інформації, він перетворюється в засіб культурного посередництва.

Прикладна лінгвістика і її значення. Прикладна лінгвістика на сучасному етапі активно розвивається в зв'язі з потребами суспільства. Її завдання включають:

- створення електронних словників і термінологічних баз;
- розробку програм навчання іноземним мовам;
- лінгвістичну експертизу текстів;
- судову лінгвістику;
- автоматизацію мовних процесів.

Таким чином, прикладна лінгвістика виконує важливу роль в житті суспільства, вирішуючи практичні завдання в освіті, праві, бізнесі і інформаційних технологіях [4, с. 31].

Сучасні виклики світової лінгвістики. Сучасний етап розвитку світової лінгвістики супроводжується рядом викликів:

- глобалізація і загроза зникнення мов;
- дигіталізація спілкування, що змінює традиційні форми мови;
- зростання багатомовності і необхідність мовної толерантності;
- інтеграція гуманітарних і точних наук;
- дослідження мови в умовах штучного інтелекту.

Ці виклики визначають подальшу стратегію розвитку лінгвістики і її міждисциплінарний характер [5, с. 13].

Висновок. Світова лінгвістика на сучасному етапі є динамічно розвиваючою областю знань, що відображає нові реалії глобалізованого і

цифрового мира. Она сочетает классические подходы и новейшие методы, интегрирует гуманитарные и технологические исследования.

Основные направления — когнитивная лингвистика, социолингвистика, компьютерная лингвистика, межкультурная коммуникация и прикладная лингвистика — позволяют комплексно изучать язык в его когнитивной, социальной и технологической функциях.

Таким образом, современная лингвистика становится не только наукой о языке, но и важнейшим инструментом сохранения культурного наследия и развития глобального общества.

References:

1. Кубрякова Е. С. Язык и знание: На пути получения знаний о языке. – М.: Языки славянской культуры, 2004.
2. Красных В. В. Этнопсихолінгвістика і лінгвокультуро́логія. – М.: Гнозис, 2002.
3. Бондарко А. В. Теория функциональной грамматики. – СПб.: Наука, 2002.
4. Караулов Ю. Н. Русский язык и языковая личность. – М.: Наука, 2010.
5. Маслова В. А. Лингвокультуро́логія. – М.: Академия, 2013.